

SUNU

Ülkemiz büyük bir çeşitlilik içeren zengin bir kültürel mirasın sahibidir. Bu zenginliğe karşın kültürel mirasımızın, toplumun ve bilimin yararlanabileceği şekilde ele alınarak belgelendiğini söylemek güçtür. Yakın zamanlara kadar kültürel mirasla ilgili belgeleme çalışmaları daha çok, anıtsal kalıntılarıyla öne çıkan arkeolojik yerler, sivil mimarinin görkemli örnekleri, anıt yapılar ve büyük kentlerin tarihi dokularıyla sınırlıydı. Ancak günümüzde kültürel miras tanımı hızla gelişen bir kavram haline gelmiş ve kapsamı genişleyerek yeni alanları da içermeye başlamıştır. Bu bağlamda bilim dünyasında gelişen yeni tanımlar, kavramlar, ilkeler ülkemize de yansımış, çeşitli bilim kurumlarımız bu eksikliği gidermek amacıyla önemli girişimler başlatmıştır. Ancak bu alandaki çalışmaların ve özellikle yapılan belgelenmelerin farklı yöntemlerle sürdürülmüş olması nedeniyle, ülkemizdeki kültür varlıklarının bütünsel bir değerlendirmesi maalesef gerçekleştirilememiştir. Bu bağlamda çeşitli kurum ve kuruluşlarımız tarafından kültürel mirasımızın belgelenmesi amacıyla sürdürülen her bir çalışmanın önemli bir katkı sağladığını ve kendi içinde doğru bir yaklaşım sergilediğini de vurgulamak gerekir. Bu tür çalışmalar kültürel varlıklarımız açısından çok önemli bir kazanım sağlamasına karşın, belgelemede farklı yöntem ve kistasların kullanılmış olması, kapsamlı bir döküm yapılmasını engellemiştir.

Ülkemiz hızlı bir çağdaşlaşma, gelişme ve bunun gereği olarak da yapılanma süreci içindedir. Günümüzün gereği olan bu süreç maalesef kültür varlıklarımızın yok olmasına da yol açmaktadır. Yakın zamanlara kadar süregelen anlayış, geçmiş dönemlere ait izlerin korunması ile çağdaş gelişmeyi birbirlerinin uzlaşmaz karşıtları olarak görmektir. Buna karşın bilim dünyasındaki yeni yaklaşım, çağdaş yaşamın geçmişi yok etmeden akılcı ve doğru bir planlamayla sağlanabileceği ve bu anlayışla geçmişle günümüzün birbirlerinin karşıtları olmaktan çıkıp, birbirlerini zenginleştirebileceğidir. Böyle bir planlamanın sağlanabilmesinin ön koşulu kültürel varlıkların doğru bir dökümünün, envanterinin oluşturulmasıdır. Bu envanterin oluşturulmasının ön koşulu ise verilerin standart ölçüt ve tanımları kullanan, ortak bir dile sahip veri tabanında birleştirilebilmesidir. Türkiye Bilimler Akademisi, 1999 yılında bu eksikliği gidermek amacıyla Türkiye Kültür Envanteri Veri Tabanı Projesi'ni başlatmıştır. Söz konusu projenin amacı ülkemizdeki her türlü kültür varlığını kapsamlı bir veri tabanında birleştirmektir; ancak projenin ana hedefinin, kültür varlıklarımızı toplumun sosyal ve ekonomik zenginliğine katkıda bulunabilecek bir sektöre dönüştürmek olduğu da göz ardı edilmemelidir. TÜBA-TÜKSEK olarak adlandırılan bu çalışmada 1999 yılından bu yana önemli adımlar atılmış, arkeoloji, kentsel mimari, kırsal mimari, jeoarkeoloji, etnobotani, halk bilim gibi kültürel mirasın farklı açılımlarında veri tabanları düzenlenmiş, sistemin çalışabilirliğinin sınanması için alanda pilot proje uygulamaları gerçekleştirilmiş ve sistemin tanıtılabilmesi için birçok çalıştay ve seminer düzenlenmiştir. Türkiye Bilimler Akademisi'ne gelen başvuruların her yıl artan sayısı, başlatılmış olan girişimin genel olarak kabul gördüğünü göstermiştir; nitekim projenin başlangıç yılından itibaren farklı alanlarda 64 proje yapılmış ve 20.000 kadar kültür varlığı belgelenecek, 3289 envanter Türkiye Bilimler Akademisi'nin "Ulusal Kültür Mirası Kültür Envanteri" olarak adlandırılan veri tabanına aktarılmıştır. Söz konusu proje kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı ve GAP İdaresi ile birlikte gerçekleştirilen Şanlıurfa Kültür Envanteri Projesi de, veri tabanının geliştirilebilmesi açısından önemli bir katkı sağlamıştır.

TÜBA-KED Dergisi 7. sayısına kadar yalnızca TÜBA-TÜKSEK kapsamındaki çalışmaların sonuçlarını içermekteydi. 2008 yılında yaptığımız genel değerlendirme, ülkemizde kültür varlıklarının envanterini ortaya koyan yayınlar kadar, bu alanda farklı boyutlar içeren araştırmaları sunan yayın organlarının da az olduğunu göstermiştir. Bu nedenle TÜBA-KED'in 7. sayısından itibaren derginin kapsamının, kültür varlıklarıyla ilgili her türlü belgeleme, yorum ve tartışmayı da içine alacak şekilde genişletilmesine karar verilmiştir. Türkiye Bilimler Akademisi bu şekilde önemli bir açığın kapanmasına katkıda bulunduğu inancındadır.

Bu sayıda, TÜBA-TÜKSEK kapsamında yapılmış olan üç envanter projesinin yanı sıra, farklı açılımları içeren belgeleme çalışmaları da yer almaktadır. Bunların arasında kültürel miras bağlamında yeni bir alan olarak gelişen ve ülkemizde şimdiye dek önemli bir eksiklik olan endüstri arkeolojisine ait iki yazının yer alması, kanımızca bu alanın öneminin vurgulanması açısından önemli bir kazanımdır. Bunun yanı sıra Güneydoğu Anadolu'da Ilısu baraj göl alanı içinde kalacak olan kültür varlıklarını saptayan arkeolojik alan taraması ile ilgili yazı, söz konusu kültür varlıkları tümüyle yok olmadan bilim dünyasına bunlarla ilgili bilginin kazandırılmasını sağlayan önemli bir çalışmadır. Tarihi kentlerimizin ve kırsal yapının hızlı bir değişim süreci içinde olması, bu alanda yapılan her türlü belgelemeyi giderek daha önemli bir hale getirmektedir. Bu bağlamda kentsel kültürel mirasla ilgili üç, kırsal mirasla ilgili bir yazı da derginin bu sayısında yer almıştır. Son yıllarda kültürel miras kavramı içine giren bir açılım da "Somut Olmayan Miras"tır (intangible heritage). Ülkemizde henüz yeterince üzerinde durulmamış olan bu konuyla ilgili gelişmeleri tanıtan bir yazıya da TÜBA-KED'in bu sayısında yer verilmiştir.

Yeni bir açılım ve bakış açısıyla hazırlanan TÜBA-KED 7. sayının bazı eksik yanları olsa da, dergi Yayın Kurulu olarak bu sayının ülkemizdeki kültürel mirasla ilgili bir gereksinmeyi karşılayacağı kanısındayız. Kültürel mirasa gönül veren, bu konularda çaba gösteren meslektaşlarımızın katkısıyla ileriki sayılarda eksikliklerin giderilebileceği ve derginin kültürel mirasla ilgili sorunların çözümüne katkıda bulunabilecek düzeye geleceği umudundayız.

YAYIN KURULU